

Лекція циклу спеціалізації з рефлексотерапії «Теоретичні та методологічні основи рефлексотерапії»

■ Свиридова Н.К.

д.мед.н., професор, завідувач кафедри неврології і рефлексотерапії Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика

■ Чуприна Г.М.

д.мед.н., доцент кафедри неврології і рефлексотерапії Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика

■ Парнікоза Т.П.

к.мед.н., доцент кафедри неврології і рефлексотерапії Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика

■ Середа В.Г.

к.мед.н., доцент кафедри неврології і рефлексотерапії Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика

■ Ханенко Н.В.

к.мед.н., доцент кафедри неврології і рефлексотерапії Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика

■ Довгий І.Л.

к.мед.н., доцент кафедри неврології і рефлексотерапії Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика

■ Чередніченко Т.В.

к.мед.н., асистент кафедри неврології і рефлексотерапії Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика

■ Свистун В.Ю.

клінічний ординатор кафедри неврології і рефлексотерапії Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика

■ Єлізарова О.В.

інтерн кафедри неврології і рефлексотерапії Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика

Резюме

При проведенні лекційного курсу за спеціальністю «рефлексотерапія» обов'язковим напрямком є

розвиток теорії «ІНЬ-ЯН», що розглядає питання конкретної об'єктивної події: ІНЬ і ЯН проводять умовний поділ всіх явищ природи на два протилежні принципи, що протистоять один одному, і разом з тим, об'єднуються, створюють один одному умови для існування, всередині одного явища. Поняття ІНЬ і ЯН виражають дуалізм всіх явищ природи: ритм і хаос, енергія і речовина, день і ніч, світло і темрява, рух і спокій, верх і низ, тепло і холод. Нормальний стан людського організму, щодо фізіологічного балансу, підтримується через зміну протилежностей ІНЬ і ЯН (зміна фаз активної праці і сну, передування розумового і фізичного навантаження). Якщо руйнуються взаємодії протилежностей в результаті повноти або недостатності ІНЬ або ЯН щодо фізіологічної рівноваги організму, може виникнути хвороба.

Ключові слова: рефлексотерапія, біль, теорія рефлексотерапії, антиноцицептивна концепція, енергетичний баланс.

Концепція теорії ІНЬ-ЯН є основою традиційної китайської медицини, складовою частиною якої є акупунктура, що використовується як засіб узагальнення двох протилежних принципів, що спостерігаються у всіх проявах природи і сприяють утворенню динамічного балансу [1, 6, 7, 8, 9, 12, 19].

Теорія ІНЬ-ЯН – концептуальна основа спостереження та аналізу матеріального світу в Давньому Китаї. Рання теорія ІНЬ-ЯН заснована в епоху Чжоу (XIII ст. до н.е.). Термін ІНЬ-ЯН вперше з'являється в трактаті «І Цзин»: «ІНЬ і ЯН відображають всі форми і зміст навколишнього світу». В період з VIII по III ст. до н.е. теорія ІНЬ-ЯН пускає глибокі корені у всіх філософських школах, виражаючи ту думку, що всі природні явища беруть початок з ІНЬ і ЯН і знаходять відображення в теорії ІНЬ-ЯН. Це формулюється в давньокитайських трактатах таким чином: «ІНЬ і ЯН – це закони Неба і Землі, основна структура всього, що породжує зміни, корінь і початок життя і смерті». Теорія ІНЬ-ЯН, у загальному її

розумінні, розглядає питання абстрактно і не відноситься до якоїсь конкретної об'єктивної події: ІНЬ і ЯН є умовний поділ всіх явищ природи на два протилежні принципи, що протистоять один одному, і разом з тим, об'єднуються, створюють один одному умови для існування, всередині одного явища. Тобто, поняття ІНЬ і ЯН покликане виражати дуалізм всіх явищ природи: ритм і хаос, енергія і речовина, день і ніч, світло і темрява, рух і спокій, верх і низ, тепло і холод і т.і. У давньокитайських філософських трактатах говориться: «Вода і вогонь мають символи ІНЬ і ЯН». Це означає, що вода і вогонь представляють дві первісних протилежності. Ґрунтуючись на властивостях води і вогню, все в природі можна поділити на ІНЬ і ЯН [2, 3, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 15].

У медичному аспекті на ІНЬ і ЯН підрозділяються різні властивості і функції тіла: наприклад, ЧИ тіла, яка забезпечує рух і виробляє тепло, відноситься до ЯН, тоді як ЧИ тіла, яка живить і зволожує тканини і органи, відноситься до ІНЬ.

Природа ІНЬ-ЯН речей не абсолютна, вона відносна, що виражається двома шляхами: з одного боку, ІНЬ може трансформуватися в ЯН і навпаки (зміна природи ІНЬ і ЯН), і, з іншого боку, який-небудь феномен може бути розділений всередині ІНЬ і ЯН категорій, відображаючи внутрішні ІНЬ-ЯН зв'язки. День, наприклад, відноситься до ЯН, в той час як ніч – до ІНЬ, однак, в подальшому кожне з цих цілісних явищ може бути розділене на складові частини: ранок є ЯН всередині ЯН, післяобідній час ІНЬ всередині ЯН, перша половина ночі – ЯН всередині ІНЬ. Ці відмінності протилежних сторін природного світу зустрічаються у безлічі явищ ІНЬ і ЯН, які, з одного боку, протилежні за природою, а з іншого – залежать один від одного. Вони обидва можуть протистояти і доповнювати один одного, існуючи всередині всіх природних явищ. ТКМ застосовує принцип ІНЬ-ЯН, їх взаємозв'язки, для пояснення безперервних змін людського тіла, як фізіологічних, так і патологічних, на основі чого здійснюється акупунктурна діагностика та акупунктурне лікування [4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 19, 20].

Основні аспекти взаємовідносин ІНЬ і ЯН.

1) *Взаємозалежність ІНЬ і ЯН:* ІНЬ і ЯН протистоять один одному, в той же час мають взаємозалежні зв'язки. Вони не можуть існувати окремо: без ІНЬ немає ЯН, без ЯН немає ІНЬ. Без руху вгору (ЯН) немає руху вниз (ІНЬ). Без холоду (ІНЬ) немає тепла (ЯН). Без пального (ІНЬ) не стане працювати двигун автомобіля (ЯН), але пальне (ІНЬ) не спалахне без іскри від повороту ключа в механізмі запалювання (ЯН). У ТКМ говориться: «ІНЬ залишається всередині як сторожа для ЯН, а ЯН, перебуває зовні – захист для ІНЬ». Стосовно до фізіології людського організму, ІНЬ відповідає живильній субстанції, а ЯН – функціональної діяльності. Поживна субстанція залишається всередині, тому «ІНЬ є всередині», в той час як функціональна активність проявляється

зовні, «ЯН залишається зовні». Таким чином, ІНЬ і ЯН не можуть існувати одне без одного, і ця взаємодія позначається як взаємозалежність (взаємопідтримка) ІНЬ і ЯН.

2) *Наростання-зменшення ІНЬ і ЯН (протифаза):* обидві категорії, ІНЬ і ЯН, всередині якогось явища не фіксовані, а в стані безперервних змін витрачання і відновлення. Наприклад, для функціональної активності (ЯН) необхідна витрата деякої частини поживної субстанції (ІНЬ): «витрачання ІНЬ керує наростанням ЯН». З іншого боку, продукція різних субстанцій (ІНЬ) потребує енергії (ЯН): «витрачання ЯН керує наростанням ІНЬ». Під нормальним станом протифазних взаємин ІНЬ і ЯН розуміють відношення динамічної рівноваги. Якщо ці відносини перевищують фізіологічні межі і рівновага між ІНЬ і ЯН не буде підтримуватися в результаті надмірності або недостатності ІНЬ або ЯН, рівновага втрачається і з'являється хвороба.

3) *Взаємоконтроль ІНЬ і ЯН:* протилежність ІНЬ-ЯН відображається в їх здатності протистояти один одному, і таким чином контролювати один одного. Наприклад, світло і тепло (ЯН) можуть розсіювати холод, в той час як темрява і холод (ІНЬ) можуть знижувати високу температуру [10,13, 19, 20].

Частини ІНЬ або ЯН мають динамічні кордони всередині будь-якого явища з іншою протилежністю. Нормальний стан людського організму, щодо фізіологічного балансу, підтримується через зміну протилежностей ІНЬ і ЯН (наприклад, зміна фаз активної праці і сну, передуванням розумового і фізичного навантаження). Якщо руйнуються взаємодії протилежностей в результаті повноти або недостатності ІНЬ або ЯН щодо фізіологічної рівноваги організму, може виникнути хвороба. Наприклад, повнота ІНЬ призводить до нестачі ЯН, або надмірна активність ЯН призводить до нестачі ІНЬ. «Коли ІНЬ домінує – ЯН в занепаді; коли ЯН переважає – ІНЬ страждає».

4) *Взаємоперетворення ІНЬ і ЯН:* Природа ІНЬ-ЯН речей не абсолютна, вона відносна, і ця відносність виражається тим, що певною мірою ІНЬ може трансформуватися в ЯН і навпаки (зміна природи ІНЬ і ЯН). Тобто, обидві сторони, ІНЬ і ЯН, всередині якогось явища не будуть абсолютно статичними. У деяких випадках можливе перетворення одного в інше, тобто ЯН може перетворюватися в ІНЬ, а ІНЬ може перетворюватися в ЯН. Якщо процеси наростання-зменшення ІНЬ і ЯН це кількісні зміни, то процеси переродження ЯН та ІНЬ – зміни якісні. В ТКМ говориться: «Крайність ІНЬ неминуче породжуватиме ЯН, крайність ЯН буде неминуче породжувати ІНЬ. Сильний холод народжує тепло, сильне тепло народжує холод». З одного боку, це показує взаємоперетворення ІНЬ і ЯН, а, з іншого боку – обставини необхідні для цих перетворень. Без комбінації цих зовнішніх і внутрішніх факторів перетворення неможливі. Гостра лихоманка тому

приклад: сильний жар сильно виснажує і завдає шкоди ЧИ організму. Після активної лихоманки може з'являтися сильний холод: озноб, або падіння температури тіла, блідість, холодні кінцівки, слабкий пульс у період реконвалесценції (перетворення ЯН в ІНЬ). Якщо при даному патологічному стані буде вчасно застосоване адекватне акупунктурне лікування, то ЯН ЧИ буде оживати, кінцівки стануть теплими, а колір обличчя і пульс повернуться до норми (перетворення ІНЬ в ЯН).

5) *Нескінченна ділимість ІНЬ і ЯН*: в ТКМ вважається, що ІНЬ і Ян знаходяться в стані постійних змін. Так, в одному давньокитайському трактаті говориться: «ІНЬ і ЯН можуть нараховувати десять; можуть охоплювати сто, тисячу, десять тисяч, або безліч; але нескінченність подільності ІНЬ і ЯН ґрунтується на одному важливому принципі». Згідно з обставинами, ІНЬ і ЯН можуть бути посилені в трьох підрозділах відповідно: «ЧИ ЯН та ІНЬ може бути більше або менше. Ось чому є три ЯН і три ІНЬ». Ця цитата пояснює те, що ІНЬ і ЯН можуть мати ступінчастість, і в ТКМ існує уявлення про три ступеня ІНЬ і ЯН. Велика ІНЬ називається Тай ІНЬ (третя ІНЬ), мала ІНЬ називається Шао ІНЬ (друга ІНЬ), занепадаючи (термінальна, щербата) ІНЬ називається Цзюе ІНЬ (перша ІНЬ); великий ЯН називається Тай ЯН (третій ЯН), малий ЯН називається Шао ЯН (перший ЯН), крайній (світлий) ЯН називається ЯН Мін (другий ЯН). Три ІНЬ і три ЯН далі розширюють дихотомію ІНЬ і ЯН і також відображають взаємини наростання-зменшення ІНЬ і ЯН. Диференціація синдромів ТКМ стосовно розвитку гарячкових захворювань аналізується саме за допомогою категорій Тай ЯН, ЯН Мін, Шао ЯН, Тай ІНЬ, Шао ІНЬ та Цзюе ІНЬ. Графічно кардинальні принципи теорії ІНЬ-ЯН в ТКМ прийнято пояснювати за допомогою «малюнка ІНЬ-ЯН» (Тай Цзи Ту-«велика межа»). На цій ілюстрації білим кольором позначений ЯН, а чорним кольором ІНЬ. Взаємозалежність ІНЬ і ЯН проілюстровано тим, що вони разом утворюють одне ціле (коло) і є його складовими частинами; взаємоконтроль ІНЬ і ЯН проілюстровано синусоїдальною лінією (кордон між ІНЬ і ЯН), яка показує, що при наростанні ЯН зменшується ІНЬ і навпаки; біле поле ЯН містить чорну пляму (ІНЬ), а чорне поле ІНЬ містить білу пляму (ЯН), що показує на можливість перетворення ІНЬ в ЯН і ЯН в ІНЬ. Ця ілюстрація підкреслює ту думку, що всі явища не ізольовані, а взаємопов'язані, розвиваються і перетворюються.

Список літератури

1. Anatomical atlas of Chinese acupuncture points. (1988) Jinan: Shandong Science and technology press, pp. 265.
2. Arnold M., Bousser M., Fahrni G, et al. (2006) Vertebral artery dissection: presenting findings and predictors of outcome. *Stroke*, no 37(10), pp. 2499–2503.

3. Dong JY, Qin LQ, Zhang Z, Zhao Y, Wang J, Arigoni F, Zhang W. (2011) Effect of oral L-arGInine supplementation on blood pressure: a meta-analysis of randomized, double-blind, placebo-controlled trials. *Am Heart J*, no 162(6), pp. 959-65.
4. Bolezni nervnoi systemy: Rukovodstvo dlia vrachei (2008) [nervous system diseases guide for doctors]: [Vidp. red. N.N.Iakhno, D.R.Shtulmana] (3rd ed.), pp 512.
5. Dovhyi I.L. (2016) Zakhvoriuvannia peryferychnoi nervovoi systemy [diseases of the peripheral nervous system] [Vidp. red. N.K. Svyrydova]. – В. Tserkva: PAT «Bilotserkivska knyzhkova fabryka». Т. 1, pp 718.
6. Macheret Ye.L., Dovhyi I.L., Korkushko O.O (2006) Osteokhondroz poperekovoho viddilu khrebta, uskladnenyi hryzhamy dyskiv. // *Pidruchnyk*. Tom. 1, 2. – К., – 256 s.
7. Macheret Ye.L., Parnikoza T.I., Chupryna H.M. et al. (2005) Suchasnyi pohliad na problemu cherepno-mozkovoї travmy ta yii viddaleni naslidky [A modern look at the problem of craniocerebral trauma and its long-term consequences] *navchalno-metodychnyi posibnyk*. Kyiv, pp 142.
8. Macheret Ye.L. Macheret Ye.L., Chupryna H.M., Svyrydova N.K. et al. (2005) Deiaki mekhanizmy tsefalhii (tradytsiini ta suchasni pohliady). Some mechanisms of cephalalgia (traditional and modern look). *Zbirnyk naukovykh prats spivrobitnykiv KMAPO*, vol 14, no 1, pp.703–708.
9. Svyrydova N.K. (2016) Neuroprotektornnye svoistva arhynyna: dokazatelnost 2016 h. [neuroprotective properties of arginine, evidence of 2016] *Skhidno-yevropeyskyi nevrolohichnyi zhurnal*, no 4(10), pp. 70–77.
10. Svyrydova N.K. (2016) Novi mozhlyvosti terapii dorsalhii, asotsiovanykh z miazevym spazmom [New possibilities for the treatment of dorsalgia associated with myasthenia spasm]. *Skhidno-yevropeyskyi nevrolohichnyi zhurnal*, no 2 (8), pp. 22–27.
11. Svyrydova N.K. (2015) Radykulopatyy i bessymptomnye hryzhy pozvonochnyka: dyfferentsyalnaia dyahnostyka i lechenye [Radiculopathy and asymptomatic backbone chryosomes: differential diagnostics and treatment] *Skhidno-yevropeyskyi nevrolohichnyi zhurnal*, no 6 (6), pp. 4–12.
12. Svyrydova N.K., Inhula N.I. (2015) Osteokhondroz shyinoho viddilu khrebta ta yoho naslidky: diahnostyka ta likuvannia (klinichnyi vyypadok) [Osteochondrosis of the cervical spine and its consequences: diagnosis and treatment (clinical case)]. *Skhidno-yevropeyskyi nevrolohichnyi zhurnal*, no 6 (6), pp. 31–37.
13. Svyrydova N.K., Fedash-Kyrsanov A.A., Kucheeva Y.S., Svystun V.Iu. (2015) Holovnye boly pry patolohycheskykh protsessakh v oblasti shey [Headaches in pathological processes in the field of necks]. *Skhidno-yevropeyskyi nevrolohichnyi zhurnal*, no 6 (6), pp. 23–28.
14. Svyrydova N.K. (2016) Bol v spyne, kak chastaia prychna obrashcheniya k nevrolohu [Back

- pain is a common cause of a neurologist's call] *Skhidno-yevropeyskyi nevrolohichnyi zhurnal*, no 5(11), pp. 35-39. [in Russian].
15. Svystun V.Iu., Cherednichenko T.V., Dryhant L.P., Parnikozha T.P., Sereda V.H., Khanenko N.V. (2016) Mihren: osoblyvosti pryntsyypiv likuvannia [Migraine: features of treatment principles. *Skhidno-yevropeyskyi nevrolohichnyi zhurnal*, no 2(8), pp. 4-9. [in Ukrainian]
 16. Skoromets A.A., Skoromets H.A. (2006) *Topycheskaia dyahnostyka [Topical diagnosis] St.Petersburg, Russia [in Russian].pp 397.*
 17. Chupryna H. M. (2015) *Pidkhody do kompleksnoho likuvannia khvorykh na rozsiiany skleroz za umov komorbidnosti z vykorystanniam metodiv refleksoterapii [Approaches to complex treatment of patients with multiple sclerosis under conditions of comorbidity using reflexotherapy methods] Yevropeyskyi nevroloh. zhurn, no 3, pp. 44-48.*
 18. E.L. Macheret, N.K. Murashko, A.V. Pysaruk (2000) *Metody dyahnostyky vehetatyvnoi dysfunktsyy [Methods of diagnosing vegetative dysfunction] Ukrainskyi medychnyi chasopys, no 2, pp. 16.*
https://scholar.google.com.ua/citations?user=M0m9l3gAAAAJ&hl=uk#d=g_s_md_cita-d&p=&u=%2Fcitations%3Fview_op%3Dview_citation%26hl%3Duk%26user%3DM0m9l3gAAAAJ%26citation_for_view%3DM0m9l3gAAAAJ%3Aux6o8ySG0sC%26tzom%3D-180
 19. Svyrydova N.K. (2016) *Kohnityvni ta emotsiynno-osobystisni porushennia u khvorykh na hipertenzyvnu entsefalopatiuu. Stan mozkovoho krovoobihu pry arterialnii hipertenzii (naukovyi ohliad ta osobysti sposterezhennia) [Cognitive and emotional-personal disorders in patients with hypertensive encephalopathy. Condition of cerebral circulation in arterial hypertension (scientific review and personal observations)] Mezhdunarodnyi nevrolohicheskyy zhurnal, no 1(79), pp. 123-130.*
https://scholar.google.com.ua/citations?user=M0m9l3gAAAAJ&hl=uk#d=gs_md_cita-d&p=&u=%2Fcitations%3Fview_op%3Dview_citation%26hl%3Duk%26user%3DM0m9l3gAAAAJ%26citation_for_view%3DM0m9l3gAAAAJ%3AeJXPG6dFmWUC%26tzom%3D-120
 20. Murashko N.K. (2006) *Dystsyrkuliatorna entsefalopatiia ta dementsiia: alhorytm diahnozyky i likuvannia [Discirculatory encephalopathy and dementia: an algorithm for diagnosis and treatment] Ukr. med. chasopys, no 55, pp. 33-37.*
https://scholar.google.com.ua/citations?user=M0m9l3gAAAAJ&hl=uk#d=gs_md_cita-d&p=&u=%2Fcitations%3Fview_op%3Dview_citation%26hl%3Duk%26user%3DM0m9l3gAAAAJ%26citation_for_view%3DM0m9l3gAAAAJ%3Ad1gkVwhDpl0C%26tzom%3D-120

Лекция цикла специализации по рефлексотерапии «Теоретические и методологические основы рефлексотерапии»

Свиридова Н.К.

д.мед.н., профессор, зав. кафедры неврологии и рефлексотерапии Национальной медицинской академии последипломного образования имени П.Л. Шупика

Чуприна Г.Н.

д.мед.н., доцент кафедры неврологии и рефлексотерапии Национальной медицинской академии последипломного образования имени П.Л. Шупика

Парникоза Т.П.

к.мед.н., доцент кафедры неврологии и рефлексотерапии Национальной медицинской академии последипломного образования имени П.Л. Шупика

Середа В.Г.

к.мед.н., доцент кафедры неврологии и рефлексотерапии Национальной медицинской академии последипломного образования имени П.Л. Шупика

Ханенко Н.В.

к.мед.н., доцент кафедры неврологии и рефлексотерапии Национальной медицинской академии последипломного образования имени П.Л. Шупика

Довгий И.Л.

к.мед.н., доцент кафедры неврологии и рефлексотерапии Национальной медицинской академии последипломного образования имени П.Л. Шупика

Чередниченко Т.В.

к.мед.н., ассистент кафедры неврологии и рефлексотерапии Национальной медицинской академии последипломного образования имени П.Л. Шупика

Свистун В.Ю.

клинический ординатор кафедры неврологии и рефлексотерапии Национальной медицинской академии последипломного образования имени П.Л. Шупика

Елизарова О.В.

интерн кафедры неврологии и рефлексотерапии Национальной медицинской академии последипломного образования имени П.Л. Шупика

Резюме

При проведении лекционного курса по специальности «рефлексотерапия» обязательным направлением является развитие теории «ИНЬ-ЯН», что рассматривает вопрос конкретной объективной события: ИНЬ и ЯН проводит условное разделение всех явлений природы на два противоположных принципа, которые противостоят друг другу, и вместе с тем, объединяются, создают друг другу условия для существования внутри одного явления. Понятие ИНЬ и ЯН выражают дуализм всех явлений природы: ритм и хаос, энергия и вещество, день и ночь, свет и тьма, движение и покой, верх и низ,

тепло и холод. Нормальное состояние человеческого организма, его физиологический баланс поддерживаются изменением противоположностей ИНЬ и ЯН (изменение фаз активной работы и сна, предшествующей умственной и физической нагрузке). Если разрушаются взаимодействия противоположностей в результате полноты или недостаточности ИНЬ или ЯН физиологического равновесия организма, то может развиваться патологическое состояние или болезнь.

Ключевые слова: рефлексотерапия, боль, теория рефлексотерапии, антиноцицептивная концепция, энергетический баланс.

Lecture of the cycle of specialization in reflexology «Theoretical and methodological bases of reflexotherapy»

Svyrydova N.

Department of Neurology and Reflexology,
Shupyk National Medical Academy of
Postgraduate Education

Chuprina G.

Department of Neurology and Reflexology,
Shupyk National Medical Academy of
Postgraduate Education

Parnikoza T.

Department of Neurology and Reflexology,
Shupyk National Medical Academy of
Postgraduate Education

Sereda V.

Department of Neurology and Reflexology,
Shupyk National Medical Academy of
Postgraduate Education

Khanenko N.

Department of Neurology and Reflexology,
Shupyk National Medical Academy of
Postgraduate Education

Dovguy I.

Department of Neurology and Reflexology,
Shupyk National Medical Academy of
Postgraduate Education

Cherednichenko T.

Department of Neurology and Reflexology,
Shupyk National Medical Academy of
Postgraduate Education

Svystun V.

Department of Neurology and Reflexology,
Shupyk National Medical Academy of
Postgraduate Education

Yelizarova O.

Department of Neurology and Reflexology,
Shupyk National Medical Academy of
Postgraduate Education

Resume

When conducting the lecture course in the field of reflexology, the mandatory direction is the development of the theory of «INN-YAN», which considers the question of a concrete objective event: IN and YN carries the conditional division of all phenomena of nature into two opposite principles, which are opposed to each other, and at the same time, unite, create each other conditions for existence, within one phenomenon. The notions of IN and YN express the duality of all natural phenomena: rhythm and chaos, energy and matter, day and night, light and darkness, motion and peace, top and bottom, heat and cold. The normal state of the human body, in relation to the physiological balance, is maintained through the change of opposites IN and YN (the change of the phases of active labor and sleep, the transference of mental and physical activity). If the interaction of opposites is destroyed as a result of the completeness or insufficiency of the INN or the YN relative to the physiological balance of the organism, there may be a disease.

Key words: reflexotherapy, pain, reflexotherapy theory, antinociceptive concept, energy balance